

ਲੋਕ ਬਾਣੀ

ਵੀਰਵਾਰ, 2 ਫਰਵਰੀ, 2023

ਵੀਰਵਾਰ

ਸਪੈਸ਼ਲ

ਕਸਮ,

ਕਦਮ

ਤੇ ਕਲਮ ਚੁੱਕਣ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚੋ

ਬੈਲਜੀਅਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਕਾਲਰ ਫਾਦਰ ਕਾਮੁਕ ਬੁਲਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮ ਕਥਾ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦਮ, ਕਸਮ ਅਤੇ ਕਲਮ ਚੁੱਕਣ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਅਤੇ ਥੋਂ

ਬੈਲਜੀਅਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਕਾਲਰ ਫਾਦਰ ਕਾਮੁਕ ਬੁਲਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮ ਕਥਾ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦਮ, ਕਸਮ ਅਤੇ ਕਲਮ ਚੁੱਕਣ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਅਤੇ ਥੋਂ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਛਾਪ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ, ਸਹਿਣ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਦੁਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦਾ ਪੱਧਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਫੋਟੋ-ਫੋਟੋ ਬੂਠ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਸਮ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਵੀ। ਥੋੜੇ ਦਾ ਸੱਚ ਬੂਠ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਝਵਾਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਝੱਟ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੱਚੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸਹੀ ਕਦਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਗਲਤ ਕਦਮ ਕਈ ਵੇਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਪਛਤਾਉਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵਕਤਾ, ਤਣਾਅ, ਗੁੱਸੇ, ਬਦਲੇ, ਸਵਾਰਥ, ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਦੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਕਈ ਵੇਰ ਗਲਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਤੋੜਨਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਘਿਟੋਨੇ

ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਨੁੱਖ ਭਾਵਕ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਾ ਖੋਰ ਕੇ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾ ਲਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਮਾਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਘਟਨਾ ਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਬੈਚ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇਸਤ ਕੋਲ ਉਸਦੇ ਬੈਚ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਉਹ ਮੈਨੇਜਰ ਮਿੱਤਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਹਨਤੀ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਿਰ ਫਿਰਿਆ ਜਿਹਾ ਬੈਚ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਐਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਕਾਲ੍ਹ ਆਉਣਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਕਲ੍ਹ ਵੇਖਾਂਗੇ ਬੈਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਉਹ ਮੁਰਖ ਬੈਚ ਜਦੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮੈਨੇਜਰ ਮਿੱਤਰ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਭੈੜਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਗੱਡੀ ਸਾਫ ਕਿਉਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ? ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ, ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕੋਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਬੈਠਦਾ, ਅੱਗਿਓਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਬੋਲਦਾ, ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ, ਲੋਕ ਸਾਡਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦੇ, ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾਉਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਕਲ੍ਹ ਉਹ ਜਦੋਂ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆ ਕੇ ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਸਰ, ਮੈਂ ਗਲਤ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਮੈਥੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਮੁਰਖ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕੋ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ। ਪਛਤਾਉਣ ਅਤੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵਿਖਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਵਕਤ ਸੰਭਾਲਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰਾ ਠੰਢੇ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਇਹ ਸੋਚ ਲਵੇ ਕਿ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕੇਵਲ ਉਹ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਕਾਇਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਉਤਾਰ ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਜੇਕਰ ਜਿਉਂਦਾ

ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਇਕ ਜਾਣਕਾਰ ਦੇਸਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇ ਵਾਰ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਣ ਦਾ ਕਦਮ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ਵੇਰ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਮੈਨੂੰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਨਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਲਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਪੱਲੇ ਸੁਝ ਬੁਝ ਹੋਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੋਛੇ, ਉਜੱਡ, ਮੁਰਖ, ਤੰਗ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਵਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕਦੇ ਵੀ ਕਲਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ ਬੈਚ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੈਕਚਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਸਫਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਭੁਲਿਓ ਕਿ ਇਸ ਕਲਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਧੀਨਗੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਤਾਕਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਹੋਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਓ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿਓ, ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ।

ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਨਸੀਹਤ ਭੁੱਲੀ ਨਹੀਂ। ਸਿਆਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਪਰ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫਸਰ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਮਜ਼ਜ਼ੀ ਕੌੜਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਕਲਮ ਦਾ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਕ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਲਮ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਅੱਜ ਤਕ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਲਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮੌਕਾ ਹਰ ਬੈਚ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ